

E.W. Kenyon og tidshusholdningslæren

Geir Lie, er lektorutdannet med kristendomskunnskap hovedfag fra Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo.

“De senere årene har pastor Åge Åleskjær i Oslo Kristne Senter skrevet og undervist mye rundt temaet ‘Den nye reformasjonen’,” skrev Leif S. Jacobsen i en kritisk anmeldelse av Åleskjærs nyutgitte bok *Fullstendig frihet* (2004). Boken hevder, ifølge Jacobsen, “et syn på Skriften og en fremstilling av loven og de ti bud som istedet for fullstendig frihet kan føre leseren inn i den totale forvirring.”¹ Jacobsen hevdet videre at mye av Åleskjærs budskap, ikke bare var “velkjent stoff i andre teologiske tradisjoner enn den flertallet av evangeliske kristne i Norge befinner seg i,” men at dette både for lesernes – og for forfatterens vedkommende – var “nye toner”.²

Det vakte interesse da Åleskjær umiddelbart parerte og påstod å være “helt på linje med den kjente amerikanske predikanten Kenneth E. Hagin”, idet han “[holdt] seg til trosbevegelsens røtter.”³ Vel så interessant, kanskje, er denne artikkels forsøk på å avdekke trosbevegelsens *egentlige* røtter, ikke i generell forståelse vel å merke,⁴ men i dette spesifikke henseende. Rent konkret dreier det seg her nemlig om Åleskjærs bifall av Hagin (som har plagiert landsmannen E.W. Kenyon) sitt hermeneutiske grep hvor de fire evangelieskriftene primært omhandler – ikke nytestamentlige ‘Jesustroende’, men troende jøder under den gamle pakt. Den kristne menighet ble nemlig til på pinsedag (jfr. Apgj 2). Fortolkningsmetoden ‘Rightly dividing the Word of truth’ (2 Tim 2,15) blir i denne sammenheng ensbetydende med å henføre et gitt skriftavsnitt til dets dertil tilhørende tidshusholdning. Det er nettopp denne metode Jacobsen advarer mot.

Dispensationalism

Som vi snart skal se, har Kenyons hermeneutiske grep sin forankring i den såkalte tidshusholdningslæren (engelsk: ‘dispensationalism’). Om ansatser til denne

¹ Leif S. Jacobsen, “Fullstendig frihet eller total forvirring?” *Magazinet* nr. 6 (13. feb. 2004) s. 23.

² Jacobsen, *ibid.*

³ Tore Hjalmar Sævik, “Oppgitt over anmeldelse.” *Dagen* 21. feb. 2004 s. 6.

⁴ For ytterligere opplysninger om Kenyon, samt generell informasjon om trosbevegelsens røtter, se Geir Lie, *E.W. Kenyon: Cult Founder or Evangelical Minister?* (Oslo: Refleks Publishing, 2003).

kan påvises lengre tilbake, tilskrives briten John Nelson Darby (1800-82) den noe tvilsomme æren å ha systematisert læren.

Darby var vel bereist, i perioden 1862-77 besøkte han USA sju ganger. I løpet av disse femten årene skal han endog ha oppholdt seg i landet i nærmere sju år.⁵ Darbys innflytelse har primært gjort seg gjeldende blant konservative kristne, først og fremst innen millennialistiske (pre-fundamentalistiske) kretser og innen hellighetsbevegelsen. En person med sterke sympatier i begge leire (som for øvrig til en viss grad sammenfalt), amerikaner Cyrus Ingerson Scofield (1843-1921), populariserte Darbys tanker, blant annet gjennom bøkene *Rightly Dividing the Word of Truth* (1888) og den såkalte *Scofield Reference Bible* (1909; revidert i 1917). Sandeen skriver om sistnevnte:

The *Scofield Reference Bible* combined an attractive format of typography, paraphrasing, notes, and cross references with the theology of Darbyite dispensationalism. The book has thus been subtly but powerfully influential in spreading those views among hundreds of thousands who have regularly read the Bible and who often have been unaware of the distinction between the ancient text and the Scofield interpretation.⁶

En viss sammenligning mellom Darby og Scofield vil bli foretatt i min kortfattede gjennomgang av tidshusholdningslæren. Det vil dog ikke bli gjort noe forsøk på å kartlegge avvikende læreposisjoner hos Darby og Scofields ideologiske etterkommere.⁷

Darby ble født i London, men flyttet i ungdomsårene til Irland hvor han i 1825 ble prest i den anglikanske kirke. Prestetjenesten der ble dog kortvarig. I 1828 utgav han sin første traktat,⁸ "Considerations on the Nature and Unity of the Church of Christ". Ekklesiologien ble fra nå av Darbys primæranliggende. Darbys tidshusholdningslære var ikke – som mange synes å tro – først og fremst en

⁵ Ernest R. Sandeen, *The Roots of Fundamentalism* (Chicago: University of Chicago Press, 1970) s. 71.

⁶ Sandeen, *ibid.* s. 222.

⁷ Pr. i dag foreligger ingen norsk kontrastering mellom Darby/Scofield og senere dispensjonalister som for eksempel Lewis Sperry Chafer, John Flipse Walvord, Charles Caldwell Ryrie og J. Dwight Pentecost. Et interessant skandinavisk studium burde også innbefatte en ideologisk kontekstplassering av nordmannen Oskar Edin Indergaard hvor sistnevntes moderate ultradispensjonalisme bl.a. kontrasteres med briten Ethelbert William Bullingers mer radikale variant.

⁸ Darbys litterære sluttresultat strekker seg over omlag 50 bind, hvert av disse på rundt 400 sider.

eskjatalogisk læreposisjon, men derimot en syntese av ekklesiologi og eskjatalogi hvor den første gav føringer for den andre og ikke vice versa.

Ifølge Darbys tidshusholdningslære styrer Gud historiens gang gjennom to separate Gudsfolk – Israel og menigheten - som hver især tjener to separate hensikter. En tidshusholdning kjennetegnes av at Gud i åpenbaringsform gir en spesifikk forordning som Hans folk ansvarliggjøres i forhold til. De fleste er ulydige mot forordningen og rammes av Guds dom. Like fullt innebærer ofte innvarslingen av en ny tidshusholdning at de spesifikke forordninger fra forrige husholdning følger med, om enn de suppleres med ytterligere forordninger. En liten minoritet – en rest, eller, som Darby skriver, ‘a remnant’ – frelses, det vil i denne konkrete sammenheng si at de får bli med i Guds nye frelsesordning i neste tidshusholdning.

Scofiolds første og andre tidshusholdning

Forutfor vannflommen under Noah opererer ikke Darby med noen tidshusholdning, først etter flommen gav Gud spesifikke forordninger som Hans folk som sådan ble ansvarliggjort i forhold til i dispensasjonistisk mening. Selvsagt ble konkrete ansvarsområder lagt på de første mennesker i Edens hage, med dertil etterfølgende domsutsagn fra Gud, idet de ikke innfridde kravene. Perioden kvalifiserte like fullt ikke som tidshusholdning (‘dispensation’) fordi Guds ‘styre’ ikke var forankret i en spesifikk person eller institusjon.

Scofield, derimot, regner den første tidshusholdningen, *uskylden*, fra de første menneskers tilblivelse til de ble fordrevet fra Edens hage. Scofiolds neste tidshusholdning, *samvittighetens* husholdning, strekker seg fra Adams fall til vannflommen under Noah. Scofield forutsetter nemlig ikke, tilsvarende Darby, et administrativt senter for Guds styre for at en gitt tidsperiode skal kvalifisere som tidshusholdning. Som det fremgår av betegnelsen *samvittighetens* tidshusholdning, mener Scofield at de første menneskers ulydighet mot Gud under *uskyldens* tidshusholdning resulterte i en iboende eksperimentell evne til å skjelne mellom godt og ondt. Det gode under *samvittighetens* tidshusholdning ble følgelig lydighet overfor Guds åpenbarte vilje, mens det onde, motsatt sett, ble ulydighet overfor det samme. Samvittigheten ble vekket nettopp gjennom den nye evnen til å skjelne.

Darbys første og Scofiolds tredje tidshusholdning

Et sentralt skriftsted relatert til Darbys første tidshusholdning, *menneskets styre* (human government) *under Noah*, er 1 Mos 9:6a – “Når noen utøser menneskeblod, skal hans blod bli utøst av mennesker.” Noah ble i denne tidshusholdning menneskeslektens overhode, og Guds styre på jorden skulle ideelt sett gå via ham. “God sets humanity in power with the right of the sword in order that it

might rule, and repress and restrain evil upon the earth.”⁹ Dessverre endte denne tidshusholdning (som de etterfølgende) med Guds dom:

Noah, the head of this new world, failed when he got drunk and lost the respect of his own son who should have been the first to obey. The consequence of Noah's failure was the continuation of evil unrepressed.¹⁰

Guds domshandling overfor denne første tidshusholdning var å “forvirre deres språk, så den ene ikke skjønner hva den andre sier!” (1 Mos 10:7) Dette igjen førte til ytterligere moralsk degenerering. Scofield's tredje tidshusholdning sammenfaller i store trekk med Darby's første.

Darby's andre og Scofield's fjerde tidshusholdning

Darby's tidshusholdning nummer 2, *Abrahams kall og utvelgelse*, bryter ikke med prinsippet fra forrige husholdning om at Gud styrer på jorden gjennom sin representant. Dette styringsprinsipp suppleres imidlertid nå med atskillelse fra verden. Abraham fikk nemlig et kall fra Gud om å bryte eksisterende familie- og venns-kapsrelasjoner ved å “dra bort fra [s]itt land og [s]in ætt og [s]in fars hus til det landet som [Gud] vil[le] vise [ham]” (1 Mos 12:1). Darby sier lite og ingenting eksplisitt vedrørende hvilken test Abraham ble underlagt i denne tidshusholdningen. Darby hevder like fullt at Abraham utviste manglende tro til Gud da han, for å unngå hungersnød, forlot løfteslandet Kanaan til fordel for Egypt. Tilsvarende hevder han at Abraham ikke levde opp til trosidealene, idet han ikke stolte på at Gud ville bevare ham om han innrømmet overfor Farao at Sara var hans kone (1 Mos 12:10ff).

Løftets tidshusholdning under Scofield tilsvarer samme tidsperiode som *Abrahams kall og utvelgelse* under Darby. Det eneste som krevdes under denne husholdningen, ifølge Scofield, var at Abrahams etterkommere skulle ‘bli i løfteslandet’.¹¹ Ved ikke å gi akt på Guds befaling, gikk folket glipp av konkrete vel-signelser som tidligere hadde blitt gitt også til Abraham. Guds dom i denne tidshusholdningen var at Israelsfolket ble slaver under egypterne.

⁹ Larry Vance Crutchfield, “The Doctrine of Ages and Dispensations as Found in the Published Works of John Nelson Darby (1800-82).” Ph.D. diss., Drew University, 1995 s. 131.

¹⁰ Crutchfield, *ibid.* s. 132.

¹¹ “Det ble uår og hungersnød I landet, slik det hadde vært en gang før, på Abrahams tid. Da drog Isak til Abimelek, filisterkongen i Gerar. Herren viste seg for ham og sa: ‘Dra ikke ned til Egypt, men bli i det landet jeg sier deg!’” (1Mos 26:1-2)

Darbys tredje, fjerde og femte tidshusholdning

En kan saktens spørre seg hvorvidt Darbys neste tidshusholdning, etter *Abrahams kall og utvelgelse* strekker seg fra Moses til babylonkongen Nebukadnesars regjeringstid, eller om det er tale om tre separate husholdninger innenfor denne perioden – nemlig jødene under henholdsvis (a) loven, (b) prestedømmet og (c) kongedømmet. Israel er nå Guds kalte og utvalgte folk, underlagt Hans styre slik det nedfelles i loven. Ikke slik å forstå at loven frelser, dens funksjon er først og fremst å overbevise paksfolket om synd. Guds velsignelse over folket står fra nå av i forhold til folkets overholdelse av loven. Darby har lite å si vedrørende Guds domshandling over folket under loven. Vi blir heller ikke klokere med henblikk på den angivelige tidshusholdning under prestedømmet. Kanskje var den spesifikke forordningen at man skulle bruke glør fra brennofferalteret i forbindelse med det velluktende røkelsesofferet for Herrens åsyn på den store forsoningsdagen? (3 Mos 16:12) Var det bruddet på denne forordning (jfr. 3 Mos 10:1) som bevirket Guds domshandling overfor denne angivelige tidshusholdning? Darby er knapt klarere med hensyn til tidshusholdningen under kongedømmet. Hovedsynden synes å ha vært ugudelighet (for eksempel kong Salomos bifall av sine hustruers polyteisme). Domshandlingen er primært relatert til tistammefolkets landflyktighet i Assyria og tostammefolkets tilsvarende skjebne i Babylon.

Darbys sjette og Scofield's femte tidshusholdning

Scofield opererer med én samlet tidshusholdning fra og med loven under Moses til Jesu korsdød. I store trekk følger han Darby: domshandlingene er relatert til Israels fangenskap under henholdsvis assyrerne og babylonerne. Hovedforskjellen mellom Darby og Scofield er at Darby skyter inn en ekstra tidshusholdning, *hedningenes husholdning*, fra Nebukadnesars maktovertakelse og fram til vår tid. Guds herlighet, som tidligere hadde fylt templet i Jerusalem, ble trukket tilbake fra jorden, Israel som nasjon ble – for en tid – avbrutt. Guds direkte styre opphørte nå, mens Hans indirekte styre over jødefolket ble formidlet via hedningene. ‘Hedningenes tider’ startet fra og med kong Nebukadnesars beleiring av Jerusalem. Senere ble verdensherredømmet overført til medo-perserne, som igjen måtte avgi makten til grekerne, som i sin tur måtte bøye kne for romermakten. Dette, hevder Darby, er hovedbudskapet i Daniels bok, samt deler av Johannes Åpenbaring. Om ikke Darby nevner det eksplisitt, er det ikke usannsynlig å tenke seg at han mente hedningefolkene var betrodd å styre i samsvar med Guds vilje. Darby sier lite om Guds spesifikke forordninger og dertil tilhørende domshandlinger som respons på brudd på disse. Den viktigste forordningen som verken jøder eller hedninger oppfylte, var anerkjennelsen av Messias som Guds sønn og jødenes konge. Tvert imot ble han korsfestet. Darby skriver:

The fourth monarchy [the Romans] consummated its crime at the same instant that the Jews consummated theirs, in being accessory, in the person of Pontius Pilate, to the will of a rebellious nation, by killing Him who was at once the Son of God and King of Israel.¹²

Vår nåværende tidsepoke og den kommende under Darby og Scofield

Neste epoke ifølge Darby, den vi lever i nå, har fått ulike betegnelser: ‘dispensation of the Spirit’, ‘Christian dispensation’, ‘present dispensation’ og ‘Gentile dispensation’. Likefullt kan Darby i andre sammenhenger slå kategorisk fast at denne epoken slett ikke *er* noen ‘dispensation’ i Darbys mening av ordet. Hvordan kommer vi til rette med denne tvetydighet?

Jeg nevnte innledningsvis at Darbys tidshusholdningslære først og fremst er en ekklesiologisk lære – en lære om Guds folk (jødefolket). Felles for de ulike tidshusholdningene er nemlig at Gud uttar seg et folk, at dette folket opponerer mot Guds spesifikke forordninger, men at en liten rest (en ‘remnant’) av Gudsfolket forblir lydige og derfor utgjør Gudsfolket i neste tidshusholdning.

Darby skjelner videre mellom *jødefolket* som et ‘earthly people’ og *den kristne menighet* som et ‘heavenly people’. Siden tidshusholdningslæren kun beskjeftiger seg med Guds styre på *jorden*, kan vi – i den grad det er tale om den kristne menighet (som et himmelsk folk) – si at denne tidsperioden er som *parentes* å bemerke hva Guds frelseshistorie angår og derfor ikke er å betrakte som noen ‘dispensation’. Dette innebærer at Guds frelseshistorie med jødefolket kun er *midlertidig* avbrutt, inntil nåværende tidsepoke er avsluttet. Hadde derimot Israel tatt imot Jesus som Messias, ville de ha gått *rett* inn i neste tidshusholdning, tusenårsriket. Darby skriver:

The Church, properly speaking, the body of Christ, is not a dispensation, it does not belong to the earth; but there is an order of things connected with it during its sojourning here below—an order of things whose existence is linked with the Church’s responsibility.¹³

Den nåværende tidsepoke benevnes ‘a mystery’ i den forstand at den ikke er direkte forutsagt i Det gamle testamente. Menigheten som ‘the body of Christ’ ble etablert på pinsedag og består av både jøde- og hedningekristne. Det er hovedsaklig i den paulinske brevlitteratur at ‘the mystery’ avdekkes. Darby skjelner i sitt

¹² John Nelson Darby, *The Collected Writings of J.N. Darby*. Vol. 2 s. 378. Sitat fra Crutchfield, *ibid.* s. 171.

¹³ John Nelson Darby, *Collected Writings of J.N. Darby*. Vol. 4 s. 238. Sitat fra Crutchfield, *ibid.* s. 185.

menighetsbegrep mellom ‘the body of Christ’ (‘the Church’) og ‘the professing Church’ (‘Christendom’). Allerede i nytestamentlig tid ble Guds idealplan for menigheten torpedert, noe som ifølge Darby endog var forutsagt av apostelen Paulus.¹⁴ Crutchfield antyder i den forbindelse at Darby kan ha ment at “at [Paul the apostle’s] death, the church in its earthly character (the professing church, Christendom) and the Church in its heavenly character (the true Church, the Body of Christ) would become two distinctly different things.”¹⁵

Menigheten (‘body of Christ’) var ifølge Darby ment å gi synlig uttrykk for hvem Gud er. Dette ble torpedert da man oppgav det almenne prestedømme til fordel for en skjelning mellom geistlighet og legfolk. Derigjennom har man ødelagt den enhet Gud hadde ment skulle råde i menigheten. Dette var begynnelsen på et frafall som ville kulminere med et endetidsfracfall preget av åpent opprør mot Gud. Dette faktum lar seg ikke endre og er endog forutsagt i Det nye testaments skriftmateriale. På samme måte som en tidshusholdning ikke kan bestå etter at Gud har uttalt endelig dom over den, er det heller ikke mulig å gjenreise den kristne menighet i samsvar med de idealer Gud opprinnelig gav den om å være synlig uttrykk for Kristi herlighet. “A fallen dispensation,” skriver Crutchfield, “is never restored, for it is neither in the Father’s will nor in humankind’s power to effect restoration.”¹⁶

Hva kaller så Gud nå den enkelttroende til, dersom veien er stengt for å gjenopprette det som har gått tapt i tidligere tider? Darby har ingenting positivt å si om de organiserte trossamfunn – ‘Christendom’. Guds kall er derfor å forlate dem helt og holdent. Mens ‘the professing church’ vil bli dømt ved Jesu gjenkomst til jorden, hevder Darby at de sanne troende (både de kristne [altså Guds ‘heavenly people’] og de ulike ‘remnants’ fra de forutgående tidshusholdninger) forutfor dette vil bli opprykket fra jorden for å være sammen med Ham i himmelen. De vil endog sammen med ham ta del i det fremtidige Gudsrike han vil etablere på jorden i neste tidshusholdning.

Scofield mangler Darbys ambivalens og har ingen problem med å kalle inneværende tidsepoke for en ‘dispensation’. Denne tidfestes fra Kristi død/oppstandelse til Hans gjenkomst. Guds test i denne tidshusholdning går på hvorvidt man vil anerkjenne eller avvise frelsesverket i Kristus. Også Scofield opererer med et endetidsfracfall: bekjennende kristne vil fornekte Kristi guddom og Hans stedfortredende frelsesverk. Scofield kan dog ikke følge Darby i dennes ensidig nega-

¹⁴ “For jeg vet at når jeg har dratt bort, vil glupske ulver trenge inn hos dere, og de skåner ikke hjorden. Og blant dere selv skal noen menn stå fram og fare med vrang lære for å trekke disiplene med seg.” Apgj 20:29-30.

¹⁵ Crutchfield, *ibid.* s. 184.

¹⁶ Crutchfield, *ibid.* s. 213.

tive evaluering av organisert kristen virksomhet som “an apostate mass to be abandoned by all true believers.”¹⁷

Den første hendelsen vi kan forvente i inneværende tidshusholdning, ifølge Darby, er menighetens opprykkelse. De ‘døde i Kristus’, det vil si troende kristne som har avgått ved døden, vil bli oppreist til liv (den første oppstandelse) og rykkes opp sammen med de øvrige kristne. Sammen utgjør de Kristi brud (Kristi legeme). Umiddelbart deretter synes Satan å ville bli kastet ut fra himmelen og ned på jorden (jfr Joh Åp 12:12; 16.13-14; 18:13-14). Kristi brud vil på et eller annet tidspunkt forutfor ‘Lammets bryllupsfest’ i himmelen måtte stå for Kristi domstol (jfr. Rom 14; 2 Kor 5) hvor alle ens gjerninger vil bli blottlagt - tilsynelatende ikke for å fordømme, men for å opplyse om Guds altomfattende nåde både før og etter en kom til tro.

Etter at Satan er blitt kastet ned på jorden, vil han mobilisere både jøder og hedninger i et massivt opprør mot Gud. Deler av denne perioden – Darby regner med 3 ½ år og Scofield 7 år – betegnes den store trengsel (‘the great tribulation’). Denne avsluttes ved Jesu annet komme til jorden – sammen med de opprykkede troende – for å holde dom. Denne perioden avløses så av en tusenårig fredsperiode (tusenårsriket) hvor Satan vil være midlertidig ‘bundet’. Etter at tusenårsperioden er omme, vil Satan løslates og igjen mobilisere jordens befolkning til opprør mot Gud. Gud griper igjen inn og kaster Satan i ‘ildovnen’. Deretter følger ytterligere domshandlinger over jordens befolkning, inklusiv dem som har avgått ved døden, men nå gjenreises til liv (den annen oppstandelse): “Og om noen ikke var skrevet inn i livets bok, ble han kastet i ildsjøen.” (Joh Åp 20:15)

Mens altså Darby hevder at bortrykkelsen kan skje når som helst, forutsetter Scofield et frafall innenfor den bekjennende kristenhet. Til tross for enkelte avvik, følger Scofield i det resterende i hovedtrekk sin læremester.

Vi vil i det etterfølgende se nærmere på trosbevegelsens ideologiske arkitekt, E.W. Kenyon, i hvilken grad han har hentet impulser fra tidshusholdningslæren og i hvilken grad disse eventuelt har gitt føringer for hans videre tenkning.

E.W. Kenyon (1867-1948)

Kenyons røtter er primært forankret i den Keswick-influerte fløy av amerikansk hellighetsbevegelse.¹⁸ Hans tidligste materiale røper imidlertid en verdsettelse også av kretsen rundt Darby. Kenyon skriver:

¹⁷ Crutchfield, *ibid.* s. 219.

The teaching of the [Plymouth Brethren] thru J.N. Darby, C.H.M. [Charles H. Mackintosh], and others is the real foundation of all advanced Bible study. They unfolded the Grace of God, Sonship and Righteousness, in a new way to the searcher. These men loved the Word.¹⁸

Et kjennetegn ved Kenyons undervisning er skjelningen mellom hva den troende (1) i objektiv – eller *juridisk* forstand har i Kristus og hva en (2) i subjektiv forstand (Kenyon benytter først og fremst ordet ‘vital’) har tilegnet seg. Første skjelning mellom ‘legal’ og ‘vital’ i Kenyons materiale refererer til en preken av Robert Cameron, redaktør for tidsskriftet *Watchword and Truth*.²⁰ Denne kan synes å være inspirert av en forutgående artikkel skrevet av en person identifisert med plymouthbrødrene.²¹

Kenyon hevder for øvrig at det var Calvin som gjenoppdaget sannheten om forløsningsverkets juridiske side, mens “Arminias” [sic!] fikk lys over “the vital”, og han selv (Kenyon) “[had] both.”²² Plymouthbrødrene blir i en annen sammenheng brukt som eksempel på en datidig gruppering som overbetoner “the legal side” mens pinsevenner, derimot, etter sigende overbetoner arven fra Arminius.²³ Kenyon kritiserer videre plymouthbrødrene, som Keswickbevegelsen, for å un-

¹⁸ For ytterligere opplysninger om denne, se Geir Lie, “Hellighetsbevegelsen i USA og Storbritannia – et historisk riss.” *Refleks* 2-1 (2003) s. 3-20, især 18-20.

¹⁹ E.W. Kenyon, “The Decadence of Faith.” *Bethel Trumpet* vol. 3 no. 6 (Oct. 1902) s. 133.

²⁰ “The Bible Conference.” *Bethel Trumpet* vol. 3 no. 4 (June 1902) s. 120.

²¹ “Editorial notes.” *Bethel Trumpet* vol. 2 no. 11 (Jan. 1902) s. 80.

²² E.W. Kenyon, “Book of Romans Chapter 8:14,” upublisert prekennotat datert 8. mai 1928.

²³ E.W. Kenyon, “God’s justice,” upublisert prekennotat datert 20. mai 1928.

derkjenne den angivelige erfaringssannhet at syndenaturen fjernes i og gjennom frelsesopplevelsen.²⁴

Andre avsnitt i Kenyons skrifter krever større varsomhet hva alludering til plymouthbrødrene angår. I november 1898, for eksempel, dro Kenyon sammen med en kollega til Wakefield, for å plante en “Church of the Living God,”²⁵ en tilsynelatende detronisering av tradisjonelle trossamfunn. Kenyons kollega, C.E. Dodge, var for øvrig pastor for “Church of God at Danvers.” Dale H. Simmons skriver i den anledning:

From these actions, it is clear that at this time, Kenyon’s displeasure at organized denominations was leading him to espouse a form of come-outism in which true believers were encouraged to become a part of independent congregations that were not to be organized under any sectarian label. Instead, these bodies were to be called “Churches of the Living God,” since that was the only scripturally recognized name for a congregation.²⁶

²⁴ “The Plymouth Brethren teach that when a man accepts Jesus Christ that he receives eternal life and forgiveness of sins, but that the old adamic nature remains in him. They hold that through all the after life there is the struggle between the fallen nature and the new nature. They teach that it is your business to repress the adamic nature and uphold the new nature that is within you. The old Chesic [Keswick] movement which began in England, had in it such men as Andrew Murray, F.B. Meyer, G. Campbell Morgan and Webb Peplow [...] You perhaps can remember when the Chesic [sic!] movement swept over this nation. [...] It was the most healthy movement that ever came. It produced some of the finest men and women, we have many Christians today. I do not know just how far the Plymouth Brethren fellowshipped this movement. They held that the new birth was not a new creation but was the incoming of a new nature.” (E.W. Kenyon, “The new birth,” upublisert prekennotat, 17. juni 1928.

²⁵ C.E.D., “God’s work in Wakefield.” *Tabernacle Trumpet* vol. 1 no. 3 (Dec. 1898) s. 35: “Brother Kenyon and myself went before God and took a people out of Wakefield for ‘His own name’s sake’.”

²⁶ Dale Hawthorne Simmons, *E.W. Kenyon and the Postbellum Pursuit of Peace, Power, and Plenty* (Lanham, Maryland og London: Scarecrow Press, 1997) s. 25.

Til tross for Kenyons ene referanse til Darby, allerede referert til, finner jeg ingen indikasjon verken på at han har lest dennes litteratur²⁷ eller er direkte influert av den. Hvorvidt Kenyon i sin referanse til Darby mente å uttrykke at han egenhendig hadde konsultert sistnevntes materiale, eller kun mente å si at han kjente til Darby og kretsen rundt ham, samt hadde konsultert materiale fra andre innenfor samme krets, er umulig å si.

Saken er likevel den at Kenyon iallfall så tidlig som 1898 forkynte en form for tidshusholdningslære. Denne er en blåkopi av Scofield's variant: "There are periods of time, during which God deals with men, in a manner peculiar to that particular age, or dispensation, and a clear grasp of these different periods is invaluable."²⁸ I motsetning til Darby (og i samsvar med Scofield), opererer Kenyon med to husholdninger forut for vannflommen under Noah, nemlig "human innocence" og "human conscience". Deretter følger "human efforts" under Noah, "divine promise" under Abraham, "divine law" under Moses, "divine grace" som vår tidshusholdning, samt "divine kingdom" om den tidshusholdning som skal komme. Alle tidshusholdninger, skriver Kenyon, "has its lesson and each illustrate a condition of man in his growth toward God or light."²⁹ Vi merker oss her at tidshusholdning nummer fem, "divine law", strekker seg "from Sinai to Pentecost", en alludering til at de fire evangelieskriftene primært dreier seg om jødiske troende under den gamle pakt.

Kenyon følger både Darby og Scofield når han hevder at alle tidshusholdninger hittil har endt med og vil ende med dom. Dommen over Israel som nasjon har sin årsak i at de avviste Kristus som Messias, mens dommen over "the professing church" (i motsetning til "the true church" som vil opprykkes) ikke årsaksforklares. Sannsynligvis er det Scofield som har influert Kenyon når han forkynner Jesu snarlige komme basert på endetidsfrafallet i kristenheten som han allerede opplever å være vitne til:

²⁷ "While [Darby] wrote indefatigably, he was indifferent to literary distinction. He was primarily concerned with the glory of Christ not self-aggrandizement. He valued simplicity of thought and understanding above style; consequently many of his sentences are complex and involved, with paragraph contained within paragraph, in an attempt to explain and guard against misunderstanding. Unfortunately, his attempts at clarity only confuses the reader, since his style becomes so abstruse that the reader loses the original thought in the complexity of qualifying phrases." (Clarence B. Bass, *Backgrounds to dispensationalism. Its historical genesis and ecclesiastical implications* [Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1960] s. 60.)

²⁸ "Dispensational truth." *Tabernacle Trumpet* vol. 1 no. 2 (Nov. 1898) s. 22.

²⁹ *Ibid.*

The biggest denomination in America [the Northern Baptist Convention] has become an apostate denomination for they have trampled the Word of God for years. The nearest denomination to God's teachings today is the Presbyterian. I am not a Presbyterian – I am a Baptist. They have gone to the devil but I thank God there are still individuals in the denominations that dare to stand true.³⁰

I samsvar med Scofield synes også Kenyon å ha ment at endetidsfrafallet var relatert til fornektelse av Kristi guddom, blant annet. Av den grunn hadde ennå ikke Den romersk katolske kirke, i motsetning til nordstatsbaptistene, opplevd frafallet.³¹ Han hevder videre:

³⁰ E.W. Kenyon, "Has a woman the right to baptize and perform the ordinances of the church?" Upublisert prekennotat datert 22. aug. 1927. En ytterligere, og høyst subjektiv, indikasjon på at frafallet hadde begynt, finner Kenyon i det faktum at de av hans bibelskoleelever på Østkysten med bakgrunn innen the Free Will Baptists, ble avkrevd ytterligere studier ved Andover Newton Theological School før de kunne godkjennes som forkynnere innen sitt eget trossamfunn. Kenyons manglende formelle kompetanse gjorde endog at han ikke fikk tillatelse til å holde graduasjonsprekenen. (Simmons, *ibid.* s. 39). Kenyon har følgende å si: "The apostacy is on us. I have suffered and lost everything because of it. When I came to [the West] coast I had no place. I wouldn't bow down. [...] I tried to stem the tide. They would take my students and they would do this: they say: you will have to have six months down at Newton or you can't get a standing in the denomination." (E.W. Kenyon: "Revelation," lecture 4, upublisert og udatert artikkel.) Kenyons dom over "frafalne" trossamfunn blir ikke mindre radikalt i lys av det følgende: "Here is a peculiar thing, there has never been a denomination yet, that lost out spiritually and lost its power, and ever regained it in the history of the church." (E.W. Kenyon: "Divorce," upublisert prekennotat datert 21. januar 1926; prekenen ble avholdt i Bethel Tempel, Los Angeles.)

³¹ "It is not apostate because the Roman Catholic Church believes in the Deity of Jesus. It believes in the apostles Creed." (E.W. Kenyon: "Judgments of Revelation," upublisert artikkel datert 9. mars 1930.) Kenyon skriver i en annen sammenheng: "The fact is, there is a grave question as to whether the Roman Catholic church is a Church, in the divine sense, at all." (E.W. Kenyon: "The Great Apostasy." *The Living Message* vol. 3 no. 5 (May 1930) s. 25-26.)

Is there a real apostasy now? Yes, for the first time. Four of the great protestant denominations are practically apostate. Their theological institutions dogmatically deny the Virgin birth and the physical resurrection of Jesus, and the verbal inspiration of the Word of God. [...] There must come a with-drawing of the saints of God from these apostate bodies. [...] As we draw nearer to the coming of Christ and the great tribulation, we are going to pass into hard and difficult times, when the body of Christ must be separated from the rest of the professing church; when the true sons and daughters of God will need all the Comfort and consolation they can get from the other members of His body. [...] It is hard for one to say what I am about to say, but I must say it. There isn't a man, as far as we know, either in England or America that has a message for this age. There isn't an outstanding preacher in America today, who is deeply spiritual, and has the message for this age. That message is somewhere.³²

Som en kuriositet kan det også nevnes at Kenyon ikke bare har latt seg influere av Scofield, men endog mente seg å være plagiert av sistnevnte.³³ Kenyon må dog på et tidlig tidspunkt ha oppgitt det meste av tidshusholdningslæren. I hans

³² Kenyon, "The great apostasy" s. 26-28. Det er nærliggende å tolke Kenyon dit hen at *han* var mannen med det unike budskapet. Fire år tidligere hadde han utbasunert: "I have many letters asking me to head a new denomination, and saying, 'We will all come with you.' I recognized there was one Lord but I could not tell them. They would not understand it. I would say, 'It is not time yet.'" (E.W. Kenyon, "The Lordship of Christ," upublisert prekennotat datert 30. desember 1926.) Se også E.W. Kenyon, "S.D. Gordon. A Tribute," upublisert manuskript: "We are waiting, almost feverishly waiting, for another voice to come out of the darkness and the confusion of this age of self worship. It only requires one man, but we cry 'How long Oh Lord, before our Moses [Kenyon?] will come?' There must be a new message,--an emphasis placed where it has never been placed before."

³³ "There is a seven-fold, God-given test [to measure and try doctrine]. (1 - You will find all truth in germ forms in Genesis. [...] 2 - You will find all New Testament teachings in type in Exodus, Leviticus, Numbers and Deuteronomy. [...] 3 - You will find all teachings in the psalmedy [sic!] (Job, Psalms, Proverbs, Ecclesiastes and Song of Solomon) especially in Psalms and Job. [...] 4 - All New Testament Truth can be found in the prophets. [...] 5 - That all truths of the gospel that are to be preached in the church are contained in the four books Matthew, Mark, Luke and John. [...] 6 - You will find the entire gospel message in the book of Acts, preached and acted by the apostles. 7 - You will find all the doctrines in Romans, Galatians and Hebrews. [...]) You will find it in Scofield's Bible. He changed the name of it, but he got it from a tract of mine. That was over thirty years ago. (E.W. Kenyon: "The place held by the Word of God in the early church," upublisert prekennotat datert 15. mai 1928.)

første bok, *The Father and His Family* (1916),³⁴ finner vi få, om noen, rester igjen. Mens han i 1898 hadde hevdet at “Nothing under the Spirit[’s inspiration] will so open the Word to the hungry student, as this systematic view [i.e., Kenyon’s dispensationalist view] of the Word, from Genesis to Revelation,”³⁵ finner vi i *The Father and His Family* istedet et fokus på Kristi forløsningsverk.

Ifølge Kenyon var Gud i sitt vesens dyp først og fremst *far*, og det var lengselen etter ektefødte barn tiltenkt en frivillig kjærlighetsrelasjon til Ham selv og med hverandre som motiverte skaperakten. Som Gud, var også mennesket først og fremst et åndsvesen. Gjennom syndefallet ble menneskets ‘ånd’ behersket av djevelens natur. Først i og gjennom gjenfødselen, som ble gjort tilgjengelig på pinsedag (jfr. Apgj 2), fikk de troende del i Guds egen natur, idet syndenaturen ble umiddelbart tilintetgjort.

Dette innebærer, som tidligere påpekt, at Jesu disippelskare ikke var ‘gjenfødte’ under Jesu jordeliv. De trodde på Jesus som Guds Sønn og den lovede Messias, men ikke som fremtidig stedfortredende syndoffer.³⁶ De var troende jøder under den gamle pakt. ‘Fader Vår’, som Jesus lærte sine disipler å be, var derfor ingen ‘kristen’ bønn, og Bergprekenen var heller ikke direkte appliserbar forkynnelse for den nye pacts troende. Det var apostelen Paulus som – ifølge Kenyon – på et langt senere tidspunkt fikk åpenbaring fra Gud vedrørende Jesu forløsningsverk og dette verks implikasjoner for de kristne. Denne åpenbaring var angivelig skjult både i de fire evangelieskriftene og i Apostlenes Gjæringer.

Om den ideologiske grunnen (oppgivelse av tidshusholdningslæren til fordel for en skjelning mellom den gamle og nye pakt, hvor sistnevnte initieres på pinsedag) er blitt endret, har Kenyon like fullt beholdt Darby og Scofield hermeneutiske grep, idet også Darby og Scofield tidfestet den kristne menighets ‘fødsel’ til pinseopplevelsen i Apgj 2. I sine publiserte bøker refererer Kenyon kun én eneste gang til tidshusholdningslæren eksplisitt. Referansen gir knapt mening i forhold til Darbys versjon, da konteksten var et (misforstått) oppgjør med samtidige dis-

³⁴ “I have been a theologian,” hevder Kenyon: “I spent years in theology. I am one of the few men who have written a complete theology [*Father and His Family*] independent of the old theologians, but I have given it all up and come back simply to the Word.” (E.W. Kenyon: “Righteousness Restored,” diktert artikkel datert 6. april 1934.)

³⁵ “Dispensational truth,” *Tabernacle Trumpet* vol. 1 no. 2 (Nov. 1898) s. 22.

³⁶ E.W. Kenyon, *The Two Kinds of Faith* (Seattle, Washington: E.W. Kenyon, 1942) s. 11-13.

pensjonisternes avvisning av gyldigheten av konkrete bibelløfter om Guds inn-
gripen til helbredelse som respons på den kristnes trosaktivitet. Kenyon skriver:

The Name [of Jesus] has lost none of its authority; none of its power, and the effort to rob us of some of the major portions of Scripture by a false dispensational division of Scripture fails utterly, for in Paul's ministry with the Gentiles and his epistles to the Gentiles, he gives the Name of Jesus a place that absolutely refutes the entire teaching of those who would put the power of the Name of Jesus over into the kingdom period.³⁷

Når Kenyon ved et par anledninger refererer til den nye pakts tidsepoke (fra pin-
sedag til borttrykkelsen) som "the dispensation of the Holy Spirit" og/eller som
"the dispensation of the recreated human spirit"³⁸, skjeler han mellom den gamle
og nye pakt henholdsvis. Den opprinnelige forestillingen om spesifikke tester og
forordninger synes ikke bare nedtonet, men fullstendig borte. Tilsvarende hellig-
hetsbevegelsen (som senere pinsebevegelsen), bifalt Kenyon Darby og Scofield's
eskjatalogi (pretribulasjonal premillennisme), og, som disse (hellighetsbevege-
lsen og pinsebevegelsen), løstrevet fra ekklesiologien. Som allerede påvist, er Ke-
nyons hermeneutiske grep en rest fra tidsholdningslæren han innestod for i
1890-årene, men denne får en alternativ motivering og forklaring hos Kenyon
som vel bare delvis er troverdig:

In the early days of my ministry, German philosophy gained the ascendancy in
many of our theological institutions, and there came a strange new slogan. You
heard it continuously - "back to Jesus." It captured my imagination but I didn't
know what it meant. Then I heard one of our leaders declare that Paul had
altogether too much influence over the Church, and that we are to give up the
Pauline Revelation and go "back to Jesus." That was really the beginning of my
study of the Pauline revelation.³⁹

I sine studier, hevder Kenyon, fant han raskt ut at evangelieforfatterne, til tross
for at de kjente til den såkalt 'paulinske åpenbaring', knapt la igjen spor av den-
ne. "Then I saw one of the greatest literary miracles of all ages," påstår Kenyon:

³⁷ E.W. Kenyon, *The Wonderful Name of Jesus* (Los Angeles, California: Westcoast Pub-
lishing Co., 1927) s. 70-71.

³⁸ E.W. Kenyon, *The Two Kinds of Life*. 2nd. ed. (Seattle, Washington: E.W. Kenyon,
1943) s. 103; *idem*, *The Hidden Man of the Heart*. 9th. ed. (Lynnwood, Washington: Ken-
yon Gospel Publishing Society, 1970) s. 61. George M. Marsden skriver forøvrig i *Fun-
damentalism and American Culture. The Shaping of Twentieth-Century Evangelicalism:
1870-1925* (Oxford: Oxford University Press, 1982) s. 88: "By the 1870s when the dis-
pensationalist movement began to take hold in America, holiness teachers already com-
monly spoke of "the Dispensation of the SPIRIT.""

³⁹ E.W. Kenyon, *New Creation Realities* (Seattle, Washington: E.W. Kenyon, 1945) s. 16.

The four men who had written these Gospels, had been shut in, as it were, by the Holy Spirit. They had been unable to give their interpretation of the miracles or what the miracles meant. They wrote only what He had permitted, or rather, had inspired them to write.⁴⁰

Forsøket på å gjøre seg selv og sin forkynnelse unik ved å hen vise til den liberale teologis inngang ved amerikanske læresteder som utgangspunkt for Kenyons originale skriftstudium som igjen resulterte i den hermeneutiske skjelning mellom evangelieskriftene og paulinsk brevlitteratur, må her avvises. Kenyons mange forsøk på å fremstå som mer sofistikert enn hva som rett var,⁴¹ blant annet ved i sine publiserte bøker omhyggelig å skjule sporene etter hvem han i læremessig forstand stod i gjeld til, problematiserer til tider en saksvarende forståelse av hans anliggende. Som sine forgjengere innen hellighetsbevegelsen, var også Kenyon eklektisk anlagt og lånte lærestoff fra ulike tradisjoner. Rester av arven fra plymouthbrødrene dukker av og til opp i bøkene, som allerede påvist gjennom Kenyons bruk av ordet 'dispensation' – om enn i en langt snevrere betydning enn hos Darby og Scofield. Endetidsfrafallet hos Scofield er forøvrig beholdt hos Kenyon, selv om dette lærepunktet hos Kenyon i 1920 årene synes stående isolert istedetfor i forlengelse av Darby og Scofields ekklesiologiske resonnement. Man kan saktens spørre seg hvorfor Kenyon ikke oppgav dette lærepunktet samtidig med at tidshusholdningslæren som sådan (innenfor hvilket dette lærepunktet hører hjemme) ble oppgitt. Som eklektiker er det mulig at Kenyon i etterhånd ikke husket innenfor hvilke læresystem de ulike fraksjonsbitene i hans tenkning hørte hjemme. Dette kan i så fall forklare at endetidsfrafallet er blitt stående. Også uttrykket 'remnant' har han beholdt – dog ikke i ekklesiologisk mening om en undergruppe av Guds folk gjennom alle tidshusholdninger som har overholdt spesi fikke forordninger relatert til en gitt husholdningsperiode. Kenyon skriver:

⁴⁰ Kenyon, *ibid.* s. 17.

⁴¹ "The great body of the most advanced Bible teachers today, are held in the bondage of Sense knowledge. [...] If we are New Creations created in Christ Jesus, let us ask the Father to set the limits of that New Creation, instead of allowing theologians to do that." (E.W. Kenyon, *In His Presence*. 14 th. ed. [Lynnwood, Washington: Kenyon Gospel Publishing Society, 1969] s. 23.) "One said who read [Kenyon's book] manuscript, 'That book should be read by the leaders of our Nation.'" (E.W. Kenyon: *What happened from the Cross to the Throne* [Seattle, Washington: E.W. Kenyon, 1945] s. 203.) "I don't know of a thing that is of any value to me that I have gotten from any ecclesiastical source." (E.W. Kenyon, "God's justice," upublisert prekennotat datert 20. mai 1928.)

I believe that God planned that we should walk in the fullness of the Divine Life; that we should dare to take our positions as sons and daughters of God, and that the hour is coming before the Lord's return in which a remnant of the body will rise and walk before the Father in the fullness of the New Creation Life.⁴²

Mens 'remnant' i tidshusholdningsammenheng hører hjemme i et negativistisk skjema hvor alle husholdninger ender med Guds dom, forankrer Kenyon sin remnant-tenkning i en *positiv* eskjatalogi hvor Jesus tenkes å komme tilbake for å hente en seirende menighet. Kenyon hadde tidligere bifalt 'partial rapture' læren, at kun en elitegruppe blant de troende ville opprykkes til himmelen:

I used to think there were certain classes of the children of God who would not be resurrected or translated. I can't believe that anymore. [...] Some teach, and base their teaching on Matthew 25: that only those who have received the Holy Spirit and have spoken in tongues will be taken [raptured]. That is incorrect. [...] I do not believe in a partial rapture.⁴³

Kanskje reflekterer Kenyons remnant-tenkning en kombinasjon av tidshusholdningslæren og 'partial rapture' posisjonen hvor *uttrykket* 'remnant' er hentet fra tidshusholdningslæren og forbundet med 'partial rapture' posisjonens elitetenkning – dog slik at det kun er det elitiske Kenyon har bevart fra sistnevnte, idet selve læren som sådan, som sitatet ovenfor viser, er oppgitt. Litt uvørent kunne man kanskje si at det er den elitiske holdningen som *er* Kenyons rest eller 'remnant' fra tidshusholdningslæren (og 'partial-rapture' læren) og at Kenyons overvurderte selvforståelse kombinert med hans eklektisme er med og forklarer at det hermeneutiske grepet fra Darby og Scofield er blitt videreført samtidig som tidshusholdningslæren som sådan er oppgitt i Kenyons publiserte bøker.

⁴² Kenyon, *In His Presence* s. 23.

⁴³ E.W. Kenyon, "The second coming of the Lord," upublisert prekennotat datert 22. juni 1928. Det er ikke sikkert at Kenyons "partial rapture" posisjon inkluderte en forståelse av tungetale som normativ erfaring for å oppleve opprykkelsen. Kanskje oppgav han endog "partial rapture" posisjonen *før* pinsebevegelsen som sådan ble til. "Partial rapture" forståelsen har for øvrig neppe vært noe vesentlig læreanliggende for Kenyon i og med at den ikke utlegges verken i hans bøker eller tidsskrifter. Kenyons referanse til tungetale som obligatorisk for å oppleve opprykkelsen og dette lærepunkts identifikasjon med "partial rapture" posisjonen, *kan* forstås som en misforståelse av mange ikke-trinitariske pinsevenners formening om at man ikke var "frelst" om man ikke talte i tunger. (Jfr. Geir Lie, "Pinsebevegelsen i USA fram til om lag 1920 – et historisk riss." *Refleks* 3-1 2004 s. 16-17.) Alternativt kan Kenyons kritikk referere til den *opprinnelige* pinsebevegelses "partial rapture" posisjon hvor tungetalen nettopp fungerte som besegling av den elitiske "Kristi brud". (Jfr. Geir Lie, "Apostler og aposteltjeneste i internasjonal pinsekristendom." *Refleks* 1-1 2002 s. 5; *idem*, "Moderne apostler. Apostelbevegelsen blant dagens karismatiske kristne." *Humanist* nr 2 2002 s. 52.)

